

Sygn. akt I ACa 654/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 listopada 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Krzysztof Chojnowski
Sędziowie	:	SA Beata Wojtasiak SO del. Grażyna Wołosowicz (spr.)
Protokolant	:	Elżbieta Niewińska

po rozpoznaniu w dniu 25 listopada 2015 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **D. B.**

przeciwko (...) **S.A. w W.**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie

z dnia 19 marca 2015 r. sygn. akt I C 465/14

I oddala apelację;

II zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 1.800 zł tytułem zwrotu kosztów instancji odwoławczej.

UZASADNIENIE

Powódka D. B. wносиła o zasądzenie od (...) S.A. w W. w związku ze śmiercią córki w wypadku drogowym mającym miejsce w dniu 8 czerwca 2013 r., tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę kwoty 150.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 11.02.2014 r. do dnia zapłaty, a także kosztów procesu.

Pozwany (...) S.A. w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości, domagając się jednocześnie zasądzenia od powódki na jego rzecz kosztów zastępstwa procesowego. Wskazał, że wypłacił już powódce odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia, wobec czego jej żądanie jest rażąco zawyżone i nieadekwatne do doznanej przez nią krzywdy.

Wyrokiem z dnia 19 marca 2015 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 60.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 12 marca 2014 r. do dnia zapłaty (pkt I), oddalił powództwo w pozostałej części (pkt II), zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 1.512 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt III) oraz nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Olsztynie kwotę 3.000 zł tytułem kosztów sądowych, tj. opłaty od pozwu, od której powódka została zwolniona (pkt IV).

Powyższe orzeczenie zostało oparte na następujących ustaleniach faktycznych.

W dniu 8 czerwca 2013 r. około godziny 8.20 na trasie S. – M., kierujący samochodem osobowym V. (...) nr rej. (...) nie dostosował prędkości jazdy do warunków drogowych i przekroczył dozwoloną prędkość jazdy ograniczoną administracyjnie do 60 km/h o 49 km/h, nie zachował szczególnej ostrożności, nie dostosował taktyki oraz techniki jazdy do sytuacji drogowej, podejmując manewr wyprzedzania samochodu marki O. (...) w miejscu niedozwolonym, stracił panowanie nad samochodem, zjechał na prawe pobocze i uderzył w drzewo. Na skutek tego jadąca z nim M. B., córka powódki D. B., doznała obrażeń ciała w postaci drobnej rany na lewym łuku brwiowym, niewielkiego ogniska stłuczenia kory mózgu, krwiaka podpajęczynówkowego, kilku pęknięć wątroby, zatoru pnia płucnego i tętnic płucnych. Doznane obrażenia spowodowały jej zgon w dniu (...).

Wyrokiem Sądu Rejonowego w Kętrzynie z dnia 10 grudnia 2013 r. w sprawie II K 474/13 sprawca wypadku został skazany za popełnione przestępstwo z art. 177 § 2 KK na karę 2 lat pozbawienia wolności, z zawieszeniem na okres próby 4 lat, orzeczono wobec niego także zakaz prowadzenia pojazdów na okres 3 lat. Orzeczono także obowiązek zapłaty kwoty 5.000 zł tytułem zadośćuczynienia na podstawie art. 46 § 1 kk na rzecz powódki D. B..

Posiadacz pojazdu, którym kierował sprawca wypadku, korzystał z ochrony ubezpieczeniowej w zakresie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych, na podstawie zawartej umowy z pozwanym (...) S.A. z siedzibą w W..

Obowiązek zapłaty zadośćuczynienia przez sprawcę wypadku orzeczony powołanym wyrokiem został przez niego wykonany.

Powódka pismem z dnia 31 stycznia 2014 r. wezwała pozwanego do zapłaty zadośćuczynienia w wysokości 100.000 zł oraz odszkodowania w kwocie 221 zł tytułem kosztów leczenia. Pismo to wpłynęło do pozwanego dnia 10 lutego 2014 r.

Decyzją z dnia 10 lutego 2014 r. pozwany przyznał powódce zadośćuczynienie w kwocie 15.000 zł, które zostało wypłacone.

Zmarła M. B. była drugim dzieckiem powódki. Oprócz niej powódka ma drugą, starszą córkę E. R.. M. B. w chwili śmierci miała 24 lata. Miała wykształcenie gimnazjalne. W chwili śmierci kontynuowała naukę w liceum ogólnokształcącym w Centrum (...) w K. w systemie zaocznym. Była zatrudniona w agencji pracy tymczasowej, w ramach zatrudnienia od 2009 r. wykonywała prace w (...) SA w K. jako operator produkcji przy produkcji opraw oświetleniowych.

Od ostatnich piętnastu lat M. B. mieszkała wspólnie z powódką w mieszkaniu przy ul. (...) w K.. Powódka jest rozwiedziona od około 15 lat. W trakcie małżeństwa problemem była przemoc w rodzinie i nadużywanie alkoholu przez męża. Powódka w związku z tym i stanami depresyjnymi okresowo korzystała z pomocy psychiatry. Zdarzały jej się incydenty nadużycia alkoholu. Powódka była mocno związana ze zmarłą córką. Wspólnie zajmowały się utrzymaniem mieszkania. Wspierały się psychicznie. Córka powódki pomagała matce także finansowo, pomagała wykupić leki, załatwiała opał. Obie brały udział w swoim życiu. Córka namawiała powódkę na wspólne wyjścia, przedstawiała ją swoim znajomym. Druga córka powódki E. R. jest zamężna. Nie utrzymuje tak intensywnych kontaktów z matką z uwagi na posiadanie własnej rodziny. Mieszka na wsi pod K..

Powódka bardzo przeżywała zdarzenie. W trakcie pobytu córki w szpitalu personel wskazywał by nie przychodziła na oddział z uwagi na swoje zachowanie. Po śmierci córki w wyniku namowy opiekunki z MOPS w K. zaczęła korzystać z pomocy psychologa, co pomogło jej poradzić sobie z problemem. Codziennie chodzi na cmentarz. W chwili obecnej mieszka z partnerem, którego poznała jeszcze przed śmiercią córki. Nie jest w stanie sama zamieszkać we wspólnie zajmowanym wcześniej z córką mieszkaniu. Okresowo korzysta z pomocy psychiatry i psychologa. Codziennie odwiedza grób córki na cmentarzu. Początkowo chodziła tam sama, ale po tym jak zasłabła zawsze chodzi z kimś.

Mając powyższe na względzie, powołując się na art. 446 § 4 k.c., Sąd doszedł do wniosku, że stopień doznanej przez powódkę krzywdy w związku z śmiercią córki był znaczny. Zauważył, że zerwaniu uległa silna więź łącząca ją z córką, na dodatek w tragicznych okolicznościach, wskutek wypadku samochodowego. Przeżycia towarzyszące śmierci dziecka, aczkolwiek typowe, są odczuwane przez powódkę do dzisiaj. W tym kontekście Sąd odwołał się do zeznań powódki oraz świadków, z których wynikało, że zmarła z racji wspólnego zamieszkiwania z powódką udzielała jej wsparcia psychicznego w związku z problemami z pracą, stanami depresyjnymi, wcześniejszymi przeżyciami. Wsparcie to nie ograniczało się przy tym tylko do pomocy psychicznej, ale przybierało także wymiar materialny, bowiem obie zajmowały się utrzymaniem mieszkania, a zmarła córka często pomagała powódce w wykupywaniu leków. Nadto obydwie miały wspólne plany, by zamieszkać jeszcze wspólnie z babcią, czego inicjatorką była zmarła córka. Sąd wskazał również, że powódka wskutek śmierci córki musiała skorzystać z pomocy psychologa. Podkreślił jednak, iż jeszcze przed wypadkiem korzystała z pomocy psychiatry w związku z incydentami depresyjnymi.

Biorąc to pod uwagę Sąd uznał, że zasadnym jest określenie ogólnej kwoty należnego zadośćuczynienia na poziomie 80.000 złotych. Przy ustalaniu tej kwoty Sąd miał na uwadze, iż zmarła M. B. nie była jedynym dzieckiem powódki i pomimo znacznego poziomu krzywdy z tego tytułu, nie jest ona całkowicie pozbawiona wsparcia psychicznego pozostałych członków najbliższej rodziny. Sąd wziął także pod uwagę fakt, iż pozwany wypłacił już powódce kwotę 15.000 zł tytułem bezspornej części zadośćuczynienia oraz to, że otrzymała ona od sprawcy wypadku kwotę 5.000 zł tytułem zadośćuczynienia na podstawie art. 46 § 1 k.k.

W tym stanie rzeczy Sąd zasądził od pozwanego kwotę 60.000 zł, uznając że kwota ta powinna zrekompensować negatywne przeżycia związane z utratą córki, a uwzględniając standard życiowy powódki przed i po wypadku nie doprowadzi jednocześnie do jej bezpodstawnego wzbogacenia.

O odsetkach Sąd orzekł na mocy art. 481 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 817 § 1 k.c., zaś o kosztach procesu na podstawie art. 100 k.p.c., stosownie do stosunku w jakim powódka utrzymała się ze swoim żądaniem.

Apelację od tego wyroku wywiódł pozwany, który zaskarżając go w części, tj. w zakresie przyznanego powódce zadośćuczynienia ponad kwotę 30.000 zł oraz w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach procesu, zarzucił mu:

1) naruszenie prawa procesowego, tj.:

- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów przy przyjęciu wysokości należnego powódce zadośćuczynienia za doznaną krzywdę z art. 446 § 4 k.c., a także poprzez ocenę zeznań powódki oraz świadków K. B. (1) i E. R. za wiarygodne;

- brak wszechstronności w rozważeniu materiału dowodowego sprawy polegający na pominięciu przy ocenie sprawy zaświadczenia lekarskiego z dnia 24.01.2014 r., z którego wynikało, że powódka od 2002 r. jest zarejestrowana w (...) w K. i rozpoznano u niej zaburzenia lękowo-depresyjne, padaczkę oraz organiczne uszkodzenia ośrodkowego układu nerwowego;

- sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie poprzez ustalenia, że powódka przed wypadkiem w związku z przemocą domową i stanami

depresyjnymi okresowo korzystała z pomocy psychiatry, stan zdrowia psychicznego powódki pozostaje w związku przyczynowym ze śmiercią jej córki M. B. oraz że zmarła M. B. planowała zamieszkać z matką i babcią;

- art. 217 § 1 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na oddaleniu istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy wniosków dowodowych pozwanego, tj. o zażądanie z OW NFZ ul. (...) (...) - (...) O. informacji czy powódka D. B. w okresie 2002-2013 korzystała ze świadczeń zdrowotno-psychiatrycznych, psychologicznych, neurologicznych, w którym zakładzie opieki zdrowotnej, na okoliczność schorzeń samoistnych i/lub skutków urazów dolegających powódce przed wypadkiem z dnia 8 czerwca 2013 r., w celu ustalenia czy miały one wpływ na stan zdrowia powódki, na który powołuje się ona w pozwie;

- art. 100 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na nieprawidłowym stosunkowym rozdzieleniu kosztów procesu pomiędzy stronami;

2) naruszenie prawa materialnego, tj.:

- art. 446 § 4 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że zadośćuczynienie w wysokości 80.000 zł zasądzone na rzecz powódki jest odpowiednie do doznanej przez nią krzywdy w związku ze śmiercią córki;

- art. 6 k.c. poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że powódka wykazała, że na skutek śmierci córki pogorszył się jej stan psychiczny oraz funkcjonowanie.

W oparciu o te zarzuty wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa ponad kwotę 30.000 zł oraz zasądzenie od powódki na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za obie instancje. Jako ewentualny zgłosił wniosek o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji wraz z postanowieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach procesu za instancję odwoławczą.

SĄD APELACYJNY ZWAŻYŁ, CO NASTĘPUJE:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Wbrew odmiennym twierdzeniom skarżącego, Sąd Okręgowy poczynił w niniejszej sprawie prawidłowe, znajdujące należyte odzwierciedlenie w zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym, ustalenia faktyczne. Ustalenia te Sąd Apelacyjny w całości podziela i przyjmuje za własne. Na aprobatę zasługują też wyprowadzone na podstawie tych ustaleń wnioski i ocena prawna.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do sformułowanych w apelacji zarzutów naruszenia prawa procesowego, zwrócić przede wszystkim należy uwagę na fakt, że naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. apelujący powiązał z przedstawieniem własnej interpretacji stanu faktycznego i okoliczności, na które powoływał się w sprawie. W uzasadnieniu tego zarzutu nie powołał się natomiast na pominięcie konkretnych dowodów, albo nieprawidłową ich ocenę, wyciągnięcie w oparciu o nie wniosków nielogicznych, czy niezgodnych z zasadami doświadczenia życiowego. Rozwinięcie tego zarzutu sprowadza się w gruncie rzeczy jedynie do polemiki z wnioskami Sądu I instancji i prezentowania poglądu, iż powódce przyznano zadośćuczynienie w zawyżonej kwocie. Tymczasem ustalenie przez sąd orzekający kwoty zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę jest wyrazem stosowania przez ten sąd prawa materialnego – art. 446 § 4 k.c. W konsekwencji tak sformułowany zarzut naruszenia przepisu prawa procesowego nie mógł zyskać akceptacji.

Niezasadnie też strona pozwana zarzuca Sądowi I instancji naruszenie art. 217 § 1 k.p.c. Zgłoszone przez pozwanego fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy zostały bowiem już wcześniej wyjaśnione. Świadczy o tym zebrany w sprawie materiał dowodowy. Sąd Apelacyjny ustalił na jego podstawie, że powódka jeszcze przed zdarzeniem w związku z

incydentami depresyjnymi korzystała z pomocy psychiatry. W sytuacji zaś, gdy wszystkie istotne dla postępowania okoliczności zostały wyjaśnione, przeprowadzenie dowodów z dokumentacji medycznej na okoliczność schorzeń samoistnych i/lub skutków urazów dolegających powódce przed wypadkiem z dnia 8 czerwca 2013 r. w celu ustalenia czy miały one wpływ na stan zdrowia powódki, było nie tyle zbędne, co nawet niedopuszczalne (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 sierpnia 1982 r. I CR 258/82, LEX nr 8446).

Przechodząc natomiast do zarzutu naruszenia art. 446 § 4 k.c., a więc innymi słowy kwestii adekwatności przyznanego powódce zadośćuczynienia podkreślić trzeba, iż krzywdę doznaną w wyniku śmierci osoby bliskiej trudno jest ocenić i wyrazić w formie pieniężnej. Ustawodawca nie wskazuje tu żadnych kryteriów, ale wskazówek w tym zakresie dostarcza orzecznictwo. Ugruntowany jest pogląd opowiadający się za kompensacyjnym charakterem zadośćuczynienia pieniężnego, tj. uznający je za sposób naprawienia szkody niemajątkowej (vide: wyrok SN z dnia 30.01.2004 roku I CK 131/03, OSNC 2005/2/40). Przy oznaczeniu zakresu wyrządzonej krzywdy za konieczne uważa się uwzględnienie: rodzaju naruszonego dobra, zakresu naruszenia i trwałości skutków naruszenia (por. wyrok SN z 20 kwietnia 2006 roku, IV CSK 99/05, LEX nr 198509; wyrok SN z 1 kwietnia 2004 roku, II CK 131/03, LEX nr 327923; wyrok SN z 19 sierpnia 1980 roku, IV CR 283/80, OSN 1981, nr 5, poz. 81; wyrok SN z 9 stycznia 1978 roku, IV CR 510/77, OSN 1978, nr 11, poz. 210). Wskazać też należy, iż ustalenie jaka kwota w konkretnych okolicznościach jest "odpowiednia", należy do sfery swobodnego uznania sędziowskiego. Korygowanie przez sąd drugiej instancji zasądzonego zadośćuczynienia może być aktualne tylko wtedy, gdy przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, mających wpływ na jego wysokość, jest ono niewspółmiernie nieodpowiednie, tj. albo rażąco wygórowane, albo rażąco niskie.

W okolicznościach przedmiotowej sprawy nie można przyjąć, aby zasądzona przez Sąd I instancji kwota była znacznie zawyżona. Nie ulega bowiem wątpliwości, że dla matki nagła śmierć dziecka jest zdarzeniem, z którego skutkami trudno się pogodzić. Psychiczny proces godzenia się i próby zrozumienia nieodwracalności zaistniałego zdarzenia jest długotrwały, bywa niekiedy, że niemożliwy do zakończenia. To natężenie przeżyć psychicznych najbliższego członka rodziny zależne jest od wielu czynników, których na potrzeby rozstrzygnięcia tej sprawy analizowanie nie jest konieczne. Obiektywnie przecież krzywda matki po stracie dziecka, jest chyba najdotkliwszą jakich można doznać. Zebrany zaś w sprawie materiał dowodowy nie pozostawiał wątpliwości, iż powódka była dość silnie związana emocjonalnie ze zmarłą. Powódka mieszkała wspólnie z M. B., spędzała z nią swój wolny czas, obie prowadziły wspólnie gospodarstwo domowe. Niewątpliwym więc jest, że jej śmierć wywołała u powódki cierpienie i reakcję żałoby, objawiającą się stanami niepokoju i przygnębienia. Powódce, jak ustalono, trudno było pogodzić się z nagłą i niespodziewaną śmiercią dziecka, w którym niewątpliwie mogła mieć oparcie i wymierną pomoc w czynnościach dnia codziennego. Bez wątplenia była to dla niej niepowetowana strata, której nie można deprecjonować jedynie z tego względu, że uprzednio okresowo korzystała z pomocy psychiatry. Faktem jest, że depresja na którą obecnie cierpi powódka ujawniła się u niej przed tragiczną śmiercią córki, niemniej jednak Sąd I instancji przy miarkowaniu kwoty zadośćuczynienia wziął powyższą okoliczność pod uwagę. Sąd Okręgowy miał również na względzie to, że strona pozwana wypłaciła uprzednio powódce kwotę 15.000 złotych. Sąd ten uwzględnił także otrzymanie przez powódkę od sprawcy wypadku na mocy wyroku w sprawie karnej zadośćuczynienia w kwocie 5.000 złotych. Okoliczności te zdaniem Sądu Apelacyjnego nie rzutują jednak zasadniczo na ocenę doznanej przez powódkę krzywdy, a co za tym idzie nie mogą również determinować uznania, że przyznana kwota zadośćuczynienia jest nieodpowiednia. Dodać też trzeba, że choć u powódki depresja ujawniła się już wcześniej, to śmierć córki bynajmniej nie złagodziła objawów tej choroby. Wręcz przeciwnie, jak wynikało z zeznań przesłuchanych w sprawie świadków, zmuszona ona była m.in. do korzystania z pomocy psychologa.

Zwrócić także należy uwagę na oczywistą nieprzeliczalność krzywdy odczuwanej przy utracie dziecka na jakiegokolwiek środki pieniężne. Przyznanie odpowiedniego zadośćuczynienia oznacza zatem przyznanie takiej kwoty, która rozsądnie oceniana da się określić jako godziwa w realiach danej sprawy. Świadczenie to musi bowiem stanowić ekonomicznie odczuwalną wartość, adekwatną do obecnych warunków życia, które co istotne w ostatnich latach, pomimo trudności gospodarczych, się poprawiły.

Konkludując, stwierdzić zatem trzeba, że krzywda powódki powstała na skutek nagłej i nieoczekiwanej śmierci jej córki zasługiwała na ochronę i rekompensatę poprzez przyznanie na jej rzecz tytułem zadośćuczynienia kwoty 60.000 zł, czyli w takiej wysokości, jak to uczynił Sąd Okręgowy.

W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd I instancji nie dopuścił się również obrazy art. 100 k.p.c. poprzez nieprawidłowe stosunkowe rozdzielanie kosztów procesu pomiędzy stronami. Zasądzona kwota 1.512 zł jest bowiem adekwatna do jej wygranej w sprawie, a biorąc pod uwagę charakter dochodzonego przez nią roszczenia, w ocenie Sądu II instancji niezasadnym było bilansowanie tej kwoty z odpowiednią kwotą kosztów poniesionych przez pozwanego, a przez to też jej zmniejszenie.

Z tych przyczyn Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację pozwanego jako nieuzasadnioną.

O kosztach procesu należnych powódce za drugą instancję, na które złożyło się wynagrodzenie jej pełnomocnika ustalone w kwocie minimalnej 1.800 zł – na podstawie § 6 pkt 5 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t. j. Dz. U. z 2013 r., poz. 490) – Sąd Apelacyjny orzekł w oparciu o art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 zd. pierwsze k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu.

(...)